١٣ نجی نومر. ١٣٢٤ سنه. ١٩ صفر. شنبه. ١٩٠٦ سنه. ١ اپریل. ١ نجی بیت

اعلانلر

اوچون هریول چاپلاسندن
برمرتبه باصدرمق اوچون
٨ تین ویل بوینچه باصدرمق
اوچون ٣ صوم آلنور.
اداره خانه‌مز شهر قزانده
بورنایف مسجدی قارشنده
ایرته برله، ساعت ٨ دن
کوندن ٢ گه قدر آچقدر.

یولدز

بهاسی:
آلوچیغه طابشرلمق شرطی
ایله بریل اوچون ٣ صوم،
یارتی یل اوچون ١ صوم
٥٠ تیینلر. برمه‌ل‌ب
هرنسخه‌سی ٥ تیینلر.

ЕЖЕНЕДѢЛЬНАЯ ГАЗЕТА
„ЮЛДУЗЪ"
Цѣна 3 руб. на годъ.
Адресъ Редакціи: Казань, Екатеринская ул.

هر آتناده بر وگاها ایکی مرتبه چغاچق ادبی، فنی، معاشی وسیاسی جریده‌ء ترکیه‌در.

☆ „یولدز" ☆

شهر قزانده هفته‌ده بر مرتبه „یولدز" اسملی ترکیچه برجریده نشر قیلنمقده‌در. بوجریده‌ده فنی، معاشی، وسیاسی خبرلر هربر ترکی آدم آڭلارلق درجه‌ده آچق قزان لسانی ایله یازلمقده‌درلر. وقتنده کیره‌کلی فنلرنی تحصیل ایتمه‌یوب قالان کیمسه همان بو جریده‌یی مطالعه قیلمق ایله کوب فنلردن اجمالا خبردار اولمق ممکندر. خصوصا اصول تعلیم وتربیه، بلاغت وفصاحت، حکمت وفلسفه فنلرندن وفنون طبیعیه‌دن درلو مقاله‌لر بو جریده‌ده زیاده‌چه یازلورلر. اهل اسلامنڭ مکتب ومدرسه ومعیشت حاللرینی اصلاح قیلو خصوصنده اولان فکرلرده، بوجریده‌ده هرزمان تفصیل وانتقاد قیلنورلر. هفته اچنده اولان مهم واقعه‌لرنڭ اجمالی ده مختصرا درج قیلناچقدر. میدانه چغاچق یاڭی نظام عموما دقت ایله ترجمه قیلناچقلردر. دوما وشورای دولت دیوانلرنده مشاوره ایدله‌ن مسئله‌لر، رد یاکه قرار ویرله‌ن نظاملر تفصیلاتی ایله بیان قیلناچقلردر.

بر سنه‌لك بهاسی (٣) صوم، یارتی سنه‌لگی (١) صوم (٥٠) تیینلر.

محرر وناشری: احمد هادی مقصودی.

Адресъ: Казань, Редакція „Юлдузъ"

اداره‌دن:

اوشبو (١٣) نچی نومرلی یولدز ایله برلکده یللقلی آلوچیلرغه (دولت دوماسی) اسمنده‌گی رساله هدیة یوللاندی.

شهر اچنده‌گی یللقلی آلوچیلرغه (هلال) و(شریعت) اسملی ایکی کتاب (١٢) نچی نومر ایله برلکده اوتکان آتناده هدیه قیلنمش ایدی. اصول تعلیم واصول تربیه مقاله‌لری جییلغان کوینچه صیمی قالدیلر. ١٤ نچی نومرده هر ایکیسی درج قیلنورلر.

نادان دوستلر.

برزمان برکشی آیو ایله دوستلانمش. دوستلر بر برسینه هرخصوصده قوللرندن کیلگان یاردمنی ایته‌چك بولمشلر. برکون آغای یوقوغه یاتمش ایکان یوزینی چبنلر خفالامغه باشلامشلر. آیو کورمشکه بو چبنلر دوستینه ضرر ایته‌لر. البته بودشمانلرنی هلاك قیلمق لازمدر. دوستی آغای یوقوغه کیتکاندن صوڭ ینه برنیچه چبن ماڭلاینه کیلوب قونمشلر. آیو قولنده اول چبنلرنی هلاك قیلمق تدبیری ایله بر پوتلی بر تاش حاضر ایکان. آچو ایله آیو ماڭلایده‌غی چبنلرنی آتوب بریولی هلاك قیلونی معقول طابمش. تیز طاشنی چبنلر اوستینه ارغتمش. لکن طاش توشکانچی چبنلر اوچمشلر. طاش ایله فقط دوستی هلاك اولمش. بوبر مثالدر. بونی احیاء علوم صاحبی امام غزالی حضرتلری تهافت فلاسفه اسملی کتابنده یازمشدر. حاضرده بومثل هر ملتنڭ تلینه ترجمه قیلنوب عبرت اوچون بالالرغه کچکنه وقتلرنده‌اوق اوقونلادر. دنیاده بوندی نادان وآڭغرا دوستلر بیك کوبدر.

«عقلسز دوستدن عقللی دشمان خیرلی» دیگان سوزده بونی قوتلیدر. «دیوانه ایله طابماده بولشمه‌ده» دیگان سوزنی بابالرمز بیك کوب زماندن بیرلی سویله‌ب قالدرمشلر.

تش دوکتوری

ا. م. بورلیاند. بالشوی پرالومنی اورامده گورزین یورطنده. سرهاولرنی ایرته‌گی ساعت اوندن کیچکی ساعت آلتی غه قدر قبول ایته، یاڭا تشلر قویادر.

قزان مسلمانلری ده نادان دوستلردن خالی توگلدرلر. بیشبالتا محله‌لرنده امامری محله اهالیسنی صایلاو اشلرینه قاتشمق اوچون مخصوص فهرستینه یازلوب دین ودنیامز اوچون کیره‌کلی بر اش ایدکنی وعظ طریقنچه سویله‌مش ایدیلر. محله‌نڭ عقللی باشلری شاو ایتدیلر. ملالر میسیونیرلرگه صاتلو ایله تهمت قیلندیلر.

بیچاره امامر آخرده عاجز بولوب سکوت قیلورغه مجبور بولدیلر. بیشبالتاده صایلاو فهرستینه یازلوچی مسلمان بیك آز بولدی. بوندن نی ثمره حاصل بولدی؟ - بیشبالتادن صایلاوچیلقغه هیچ برمسلمان کره آلمی قالدی. ایشته بو واقعه آلتی بالتا آیولرینڭ مسلمانلرغه بیك الوغ هدیه‌لریدر. بیچاره بو نادانلرنڭ اخلاصلری بیك درست ایدی. هر برسی دینمزگه ضرر کیلمه‌سون دییوب قارشی طورمشلر ایدی.

ینه شهرمزده اوتکان کوزدن بیرلی علما وعقلامز اهل اسلامنڭ عمومی اشلرینی اداره ومشاوره اوچون بر کامیسیه کیره‌کلیگنی معقول طابوب جمعیت ومجلس ایله بر کامیتیت صایلانوینه سبب بولدیلر. اون کشیدن مرکب بر کامیتیت صایلاندی.

بو کامیتیتدن بوتون شهر اهالیسی راضی بولدی. پچه‌ن بازارنده، اوطون بازارنده، بالق

بازارنده عموما بواشنی بیك معقول کوردیلر. لکن صوغان بازاری آیولرینه بویارامادی. خارچیۋنه‌لرده صوغـان صاتونی طاشلادیلر. بارسۈیله‌شکانلری کامیتیت بولدی آتنا صاین کامیتیت اعضالرندن بر راضی توگلمز دییۈب صوغانچیلردنده بره‌نگیچیلردنك طامغه جیدیلر. شهرمزده جمعا (١٣٧) صوغان صاتوچی بارلغی بوطامغالردن معلوم بولدی بوافندیلر مجلس اعضالرینی‌تورلی‌روشك‌قورقتماقچی‌ده‌بولدیلر: قینارمز دییورگه‌ده اۋیالمادیلر. خفی پالیتسه مامورلرینه افترا ایله شکایت قیلورمز دیب‌ده ئه‌یتدیلر، گوبیرنانورغه‌بر نیچه‌کشینی سعایتنامه ایله‌ده عرض قیلدیلر.

اوشبو ریا کسیه‌نك ثمره‌سی اوله‌رق هر الوغ مجلس صاین بر کامیتیت صایلاندی. کملر صایلانسه‌ده، صوغانچیلرنك صوغان آشاغان آوزلرندن چقغان رایحهٔ کریهه‌دن عاجز بولوب بر آتنه‌اوزغاچده‌استعفاقیلدیلر. یعنی کامیتیت اعضالغینی طاشلادیلر. حـاضرده آستراخان باغچه سرای، سیمی وباکو کبی اهل اسلامی کوب بولغان شهرلرنك هر برسنده بر بر مجلس باردر. مجلس شورای اسلام دییوب آتالور. بومجلسده هر تورلی مهم اشلر خصوصنده مشاوره قیلنادر. اطرافدغی مجلسلرگه خطلر وتلیگراملرایله مخابره‌ده ایتشمکده‌درلر، لکن قزانغه کیلگان خط وتلیگراملری کیری‌قایتمیچی حالی یوقدر. چونکه شهرمزده اتفاقده یوقدر. مجلسده یوقدر بوری ده‌یوقدر. بلکه‌شهرمز بر نیچه تولکیدن باشقه‌سیمز سیمز آیولر ایله طولمشدر. کامیتیتمز ایك کیره‌ك وقتده بولماو سببلی صایلاو اشلرینه ولایتلرده بیك کوب ضررلرده کیلدی. بوحال صوغان بازاری آیولرینك قزان مسلمانلرینه بیرگان‌قیمتلی‌هدیه‌لریدر. وهدیه‌نك‌ضرری بوتون روسیه اهل اسلامینه‌ده تأثیر وسرایت ایته‌چکدر.

بوجاهل‌مرکبلرنك‌ده مقصودلری‌خیر ایدی. دین‌قایغیسی‌ایله‌یوریرز دییوب بله‌ر ایدی. لکن خیر نیتدن شر چقدی. آیوغه اوخشامق شول جهتندر.

بوحال اوزاقغه بارماس. البته اهل فکر تیز غلبه ایته‌ر. لکن صوغانچیلرنیده آیولرنیده وعظ طریقنچه گازیتلرده بر آز اوشکرمی یارامیدر. اوشکر و آیولرنك سلامت وقتلرنده معقولدر. اولگانچی کوته‌رگه یارامیدر. وفات بولغـانچی شریعتنك حکملرینی اویره‌توب کیتسونلر.

بو مقاله یولـدزنك اجدیدر. بـاشقه زورراق دعالر ایله‌بیدی اذان اوقوب اوشکرو کیل‌چك نومرلرگه تأخیر قیلنمشدر.

الله‌تعالی عقللی آورولرغه‌ده عقلی یوقلرغه‌ده شفا ویرسون.

معاشرت آدابی.

(Хорошій тонъ).

مقدمه.

اوشبو سرلوحه ایـله یازماغه باشلادیغمز معاشرت آدابی بو کون آۋروپا مکتبلرنده بر علم مخصوص اوله‌رق تعلیم ایدیلمکده‌در. بو خصوصده جلد جلد کتابلر یازلمشدر. وهمان یازلمقده‌در. اوزمز آۋروپانك اچنده آۋروپالیلر ایله برگه طوردیغمز حالده آنلرنك اصول وآداب معیشتلرندن هیچ خبردار دگلمز. حاضرده بزده، هر نرسه‌نی آنلرغه تقلید قیلوغه بر هوس کوریلدیکندن بیلمه‌دیکمز شیلرنی تقلیده‌گی هوسمز دخی بزنك کوب وقتده آۋروپا آداب معاشرتینك غیر مستحسن اولان جهتلرینی گنه قبول ایدوب معقول وممدوح اولان جهتلرینی غفلت ایله اونـکه‌رمه‌کمزگه سبب بولادر. بناءً علیه بو آداب معاشرتنك ایك زیاده بزگه بیلنمه‌سی لازم اولان جهتلرینـی یولدزده مختصرا یازه‌چقمز. مثلا سیاحت اثناسنده پاراخود وتیمر یوللرده نه یولده حرکت ایتمك، یولچیلر ایله نیچك معامله ایتمك، ضیافت ومجلسلرده‌نه کیفیتده اوتورمق، آشامق‌واچمك حاصلی مدنی بر آدم ایچون بلورگه ضرور اولان‌اداب واصول معیشتدن مکمل‌اولماسه‌ده لزومی قدر معلومات ویره‌چکمز. بز الحمدالله دین‌اسلام‌ایله مشرفمز و بودین‌جلیلنك‌ده‌اساسی ادب، تربیه ونظافتکه بنا ایدیلدیکندن بزگه بو یولده‌غی تربیه وآدابنی بلمك واجبدر. حالبوکه بزنك بو کبی اصول وآداب معیشتکه وقوفمز هیچ یوق دینل‌چك درجه‌ده آزدر. بونك ایچون اکثریا کیره‌ك مجلسلرده وکیره‌ك یوللرده اولسون اوزمز بلمه‌یه‌رك آۋروپالیلر قارشوسنده غیر مستحسن اولان برطاقم ناىجا حرکتلرده بولونامزکه بزنك بو کبی حرکتلرمز آنلری گولدیرمکدن باشقه ینه آنلر طرفندن تربیه‌سزلکمزگه‌ده حمل ایدیلمکده‌در. ایشته بر آدم بوکبی خطا ویا گلنشلقلردن سالم‌اولمق واوزینی مدنی‌آدملر آراسینه قویمق استرسه، بو یولده‌غی آداب عمومیه قاعده‌لرینی یخشی بلمك ولازمنچه رعایت ایتمك تییشلیدر. امید ایده‌مزکه شو منفعت بـزگه بو کتابچه‌نی یازمق زحمتنی اختیار ایتدیردیکی کبی اوقوچیلرمزغه‌ده اوقومق زحمتنی اختیـار ایتدیرمه‌گه لایق کوریلور.

سیاحت.

کیره‌ك آۋروپا مملکتلرینه وکیره‌ك روسیه اچنده‌گی شهرلرگه البته سیاحت صورتیله کیدیل‌جکندن اصول معاشرتکه دخی سیاحتدن‌باشلاب وقوف پیدا ایتمك لازمدر. معلومدرکه زمانمزده سیاحت ایکی صورتله اجرا ایدیلیر. برنچیسی تیمر یوللر ایله وایکنچیسی پاراخودلر ایله‌در. بز بونده تیمر یول سیاحتندن باشلایاچقمز. چونـکه تیمر یول یولچیلرینك آداب معاشرتکه رعایت خصوصنده مجبوریتلری اولقدر زور دگلدر. پاراخودلرده آداب معاشرتـکه رعایت دها زیاده لازمدر. آۋروپاغـه ویاخـود پیتر بـورغ وموسکوا کبی زور شهرلرگه واردقده نومرلرده ادابکه رعایت تاغیده‌آرتاچقی‌واصول‌ادب کوبه‌یه‌چگی کبی بالآخره کبار فامیلیالر آراسنه کیردکچه اصول آداب و بونلرغه رعایت دخی آرتاچقدر. هر اشده ایك یگلدن باشلاب ایـك چیتنگه طوغری یول آلمق هر مؤلف‌ایچون طبیعیدر. ایمدی بـزده اولا تیمر یول سیاحتندن سوزگه باشلیمز.

تیمر یول سیاحتی.

هر تورلی سیاحتلرنك آدابی آراسنده یولچیلرنك برنچی درجه‌ده رعایت ایده‌چکلری اش سیاحت یولداشلرینی لزومسز وحقسز یرگه راحتسز ایتمه‌مکدر. بونده «سیاحت یولداشی» دیدیکمز ذاتلر سیاحنك اوز رفیقلری دگلدر. بلـکه بر ۋاگونده‌بولونان باشقه یولچیلردر. سیاح هر اشدن اوّل نرسه‌لرینك قیدنده بولونمق تییشدر. بولده اوزینه هروقت کیره‌ك اوله‌چق یغمورپالتوسی شمسیه‌سی وبونك کبی شیلرینی یاولق وه‌ویون صومکه‌سی کبی ضرور بولغان نرسه‌لرنی طبیعی یانندن آیرماس. بونك کبی جزئی شیلرنی قویمق‌ایچون یولچیلرنك‌باشلری اوزرنده یبدن اورلگان مخصوص شورلکلر واردر. بونلردن باشقه هروقت اوزینه کیره‌ك بولماغان شیلرنی واکزالده وقتده باگاژغه ویرب بیلیتینی آلمق یولچینك هم اوزی همده رفیقلری ایچون اوکغایلقدر. بعض کشیلر بو باگاژغه ویرونك جزئی مصرفندن قوتلمق ایچون زور صندوق وبوغچه کبی آغیر نرسه‌لرنی یانلرینه آلمق استرلرکه بونلر

یولچینڭ اوز طوغروسنڭغی شورلکلرگه صیمایاچغندن باشقه‌لرینڭ یرلرینه قویه‌ق کبی بر حقسزلق ایتودن بیگره‌ك ڤاغونده بیك طغزلق حاصل ایده‌رك جم‌لنی بیزار ایده‌چکلرندن آداب سیاحتکه بالکله مغایردرلر. اگر بو نرسه‌لر یغمورلی هوالرده یووش‌ده اولسه‌لر یولچیلرغه علنا شکایت ایچون بیله حق ویرمش اولورلر. آنلر تربیه‌لی ونازك آدملر اولوب بر سوز دشمه‌سه‌لرده، آدابکه بو درجه رعایتسزلك ایدن یولچینڭ بیکده تربیه‌لی بر آدم اولمادیغنه حکم ایدب یولده هیچ بر کشی آنڭ ایله صحبت ایتمس.

تیمر یوللرده ایڭ معتبر اورونلر پوچماقلردر. چونکه تره‌زه‌لرگه یقین اولوب اطراف تماشا ایدیله بیلر. تره‌زه‌نی آچمق ویاخود یابمق حق دخی تره‌زه یاننده‌اوطورغان آدمنکدر. ڤاگونغه کیریلدیکی وقت اگر پوچماقلر آلنغان اولسه، آنده اوطوروچیلرنی قوزغاتوب اوزی اوطورورغه هیچ کیمسه‌نڭ حقی یوقدر. الك پوچماقنی سز آلمش اولسه‌گز، سزنی‌ده هیچ بر کشی اورنگزدن قوزغاتا آلماس. مگر بر قارت ویاخود بر آورو کشی ایچون اورنگزنی رجا ایتسه‌لر، بو رجانی قبولگز کباراق ونزاکتکه دلالت ایدوب، هر کم طرفندن تحسین اولنور. لکن ویرورگه ینه مجبور دگلسگز. چونکه تیمر یول سیاحتلرنده ایکنچی یولچیلر حقنڭ رعایتکه مجبور اولدیغگز آدابدن باشقه نزاکت هیچ بر فدا کارلقغه بوروچلی دگلسگز. پوچماقڭ اوطوردیغگز حالده آچیق تره‌زه‌گزنی یاپدورماغه ویابق تره‌زه‌گزنی آچدرماغه هیچ بر کشی سزنی کوچلی آلماس. بونڭ ایچون سزدن رجا اتسه‌لرده، قبول ایتوب ایتمه‌وده ینه اختیارلیسگز. اما بو اختیارگزغه مغرور بولوبده، کشی‌نی طوگدیره‌چق قدر صووق ویغمورلی هوالرده تره‌زه‌گزنی آچیق توتمایاچغگز ڤاگون اچنڭ هواسزلقدن واسسیدن بوولمق درجه‌لرینه کلنه‌چك زمانده یابق طوتوده عنادلق ایتمزسگز. هم سزنڭ حکمگز باری اوز تره‌زه‌گزگه گنه کیچوب باشقه‌لری ایسه، اوز طوغریلرنڭغی تره‌زه‌لرنی آچوب یابوده ایرکلی اولدیقلرندن عنادلقنڭ اول قدر زور فائده‌سی‌ده اولماس ایشکلرده‌گی پارتیدن یوقارغی تره‌زه‌لرنی آچو ویابو حق یولچیلرنڭ با عمومنده واردر.

ویاخود هیچ بریسنڭ یوقدر. بونلرنی آچمق ویا یابمق خصوصنده اکثریا کوندوکتورگه مراجعت ایدیلور.

آخری وار.

ع. کرم.

هندستان فاکیرلری.

یعنی کوز بوووچیلری.

شعبذه یعنی کوز بووو ماهرلری هر بیرده آزماز کورینه‌در. یاڤروپاده‌ده تماشا خانه‌لرده توُرلی شعبذه اوینلری کورسه‌تله‌در. عوام کوزینه کوز بووچیلر کورسه‌تکان فوکسلر بیك عجیب سحر کبی کورنسه‌ده، فنون ومعارف اهلی بوفوکسلرنڭ سر و حکمتلرینی همان کشف قیلوُب طوُرادر. سبب وسری بیان قیلنغاچ هر فوکس بیك عادی بر اش بولوُب قالادر.

لکن هندستان کوز بووچیلری قیلغان اشلرنڭ سرلرینه یاڤروپا علماسی هنوز ایرشه آلمیلر ایدی. انگلیز حکماسینڭ سحر وشعبذه‌گه نیندی منکرلری‌ده هندستانڭ کورگان عجائبلرینڭ سرلرینه مطلع بولا آلمیلر ایدی هندستان فاکیرلرینڭ کورسه‌تکان هنرلرینه تعجب ایتمه‌مك ممکن توگلدر. چوُنکه آنلر کوز آلدنده بر کشینڭ ته‌ننی پچاق ایله طوریلر. اعضالرینی آیروُب قویالر. ایدن قان بله طولا. ینه شول مجلسڭ اول کشینی تمام ترگزه‌لر.

فاکیرلرنڭ کورسه‌تکان هنرلری آنگلیه مأمورلری طرفندن نیچه‌مرتبه تدقیق وتفتیش قیلندی. هیچ بر اشلرنڭ حیله‌لری ظاهر بولمادی.

بر نیچه یل مقدم هندستانده‌غی آنگلیه توره‌لری وعلوم طبیعیه علماسی حضورنڭ بر ساحرنڭ اوُشبو هنری تجربه‌وتماشا قیلندی:

بیك کوب کشی‌جییلغان بر صحرا میداننڭ بر ساحر کوکـکه بر جوُمغاق ارغتمش. جوُمغاق جبینڭ اوُچینی ییرگه‌بـه‌یله‌ب قالدرمش. جوُمغاق کوُزدن غائب بولغانچی یوغاری کیتمش. هیچ کیری توُشمه‌مش. صوگره شول جوُمغاقنی آلوُب توُشمك اوُچوُن یاننده‌غی بر یکتکه جب بوینچه کوکـکه منه‌رگه قوشمش. یکت تیز وجب بوینچه منوُب کیتوُب کوُزدن غائب بولمش. ساحر توشگز دیوُب یکتنی‌ده جوُمغاقنی‌ده بیك کوُب چاقروُب باقمش. یکت معراجندن توشمه‌مش.

صوگره ساحر قولینه بر پچاق آلوُب آچولانوُب جب بوینچه اوزی منوُب کیتمش. تماشا اهلی بیك‌قورقشوُب‌قاراب قالمشلر. اول آراده هواده‌بیك‌قاتی یغلاب‌قچقرغان، طاوش‌بر ایشتلمش. شول آراده‌ییرگه‌یکتنڭ اعضالری توُشه باشلامش.

باشی گه‌وده‌سی آیاقلری قوللری هر بریسی قانغه بویالوُب ییرگه توُشمشلر.

آخرده ساحر اوزی‌ده جوُمغاغینی قولینه طوتوُب توُشه‌مش.

توشکاچ‌ده پولیسیسکیلر ساحرنی طوتوُب آرسیداوات ایتمکچی بولغانلر. باشراق توره‌لرنی قدر منع قیلسه‌لرده پولیسیسکیلرنی طیبا آلماغانلر. ساحر مینی ییبه‌رگز مین حاضر اول یکتنی ترگزه‌م دیمش.

هم واقعا ساحر اوزینڭ بر نیچه توُرلی عمللرینی قیلغاچ یکت اوّلگیچه سلامت بولوُب ترلمش. اوین بتکاچ، تماشا خانه اوینچیلری عادتنچه بیك شاد روشڭ میدانداغی خلقغه کوُلوُب‌تمنی کورسه‌تمش. اول ترلگاچ پولیسیسکیلرنڭ‌ده آچووی باصلمش.

بو اشڭ میدانڭغی حکما هیچ بر سر وحیله گه مطلع بولا آلمامشلر. لکن شول مجلسده امیریکا گازیتلرینڭ خبرچیلرندن برسی ساحرنڭ هر بر حرکتینڭ رسمینی فوتوگرافیه قوُرالی ایله آلا بارمش. فوتوگرافیه رسملرنڭ خلق کوزینه کورنگان عجائبنڭ هیچ برسی‌ده توُشمه‌مش. بلکه هر رسمده‌ساحر ایله یکتنڭ کولوُب طوُرغانلری توُشمش.

بوندن معلوم بولمش که ساحر بو اشلرنڭ هیچ برسینی بالفعل قیلمامش، بلکه فقط خلقنڭ خیالینه تاثیر ایتوُب یوقنی بار ایتوُب کورسه‌تمش.

بو ایسه، حاضرده یاڤوپاغه‌ده معلوم گیپنوتیزم دیگان بر توُرلی قوّتدر. گیپنوتیزم خاصیتی قوّتلی بولغان کشی باشقه کشیلرنڭ ذهن وخیاللرینی تله‌سه، نی روشڭ یوُرته آلا ایمش میدانده‌غی کشیلرنڭ هر برسی ساحرنڭ گیپنوتیزم قوّتی ایله اثرله‌نمشلر. اول نی کورسه‌تونی تلاسه، شونی کورگان کبی بولمشلر. واقعده بالفعل کوکـکه منوده بولماغان. جم مغاقده یوغارغه ایکی صاژیندن آرتق منمه‌گان.

لکن ساحر آدملرنی سحرله‌سه‌ده، فوتوگرافیه پلاستینکه‌سینی سحرلی آلماغان.

چونکه گیپنوتیزم حیوان ذاتندن باشقه ذاتقه اثر ایته آلمیدر.

شول روشچه بوشعبده‌نك سری معلوم بولمش. لکن کیپنوتیزمنك بودرجه‌ده قوّتلی بولووی اوزی‌ده بر عجب خاصیتدر.

یاۋروپا طبیبلرینه معلوم بولغان گیپنوتیزم میبی ضعیف کشیلرگه گنه تاْثیر ایته‌در. کامل سلامت کشی‌گه پیتر بورغده‌غی فیلدمان اسملی کیپنوتیزورده تاْثیر قیلا آلمیدر.

هند فاکیرلرینك هنوز سری معلوم بولماغان بر هنرلری‌ده باردر:

شویله‌که آنلر بر سلامت کشینی تابوت ایله یبرگه کوموب قویالر. بر آی اوزغاندن صوڭ قبرنی قازوب تابونده‌غی کشینی چغارالر. بر نیچه ساعتدن صوڭ اول کشی تمام تروله! نی واقعه بولغانندن هیچ بر خبری بولمی. بو خارق العاده اش آنگلیه گینراللرندن برسی حضورنده علما، حکما وآفیسرلرنك تفتیش ونظارتی ایله‌ده تجربه قیلندی. بر ساحر اوزی اولوب بر آی قبرده یاتمش. آی طولغاچ قازوب آلغاندن صوڭ معین وقتی ییتکاچ (۷۰۰) قدر آنگلیز معتبرانی وعسکری حضورنده ترلمشدر. بواشده‌ده خفی برسر باردر لکن حاضرگی اهل‌فنون کشف قیلا آلمی طورغانلردر. بوفاکیرلر هر برسی فقیرلردر. فاکیر اسمینك اصلی‌ده فقیردن اوزگارلدکی ظن قیلنادر. گیپنوتیزم ایله نی‌قدر عجیب اشلر کورسه‌ته آلسه‌لرده، بوفقیرلرگه کشیدن یاخزینه‌دن آقچه آلو نصیب بولمیدر. کم بلسون؟ بلکه بوفقیرلر هر برسی آداب روحانیه‌ده کامل ریاضی‌وجدانلی حکیم کشیلردر.

دوماغه صایلاوغه تعلق یوق دییوب بو مقاله‌نی اوقوچیلر یانسنماسونلر. بیك سیر-یوزنی خبرلر آراسنده بوندی خیالی مقاله‌لرده کیره‌ك بولادر. بومقاله اوشبو سنه پیتر بورغنك ۲۰ نچی مارتده چققان بر رسملی ژورنالدن کوچرلمشدر. آزمی کوبمی علم روح وپسیخولوگیه فنینه مناسبتی‌ده باردر.

خارجی خبرلر.

ایتالیه وطرابلس.

آفریکاده مصر ایله تونس آراسنده آق دیگز بوینده ترکیه‌نك بر الوغ ولایتی باردرکه حاضرگه قدر هنوز ترکیه‌نك کمالا اوز تصرفنك‌در. مصرده، ترکیه‌نکی اسمنده بولسه‌ده اوز آلدینه اداره قیلنادر. آندن باشقه حاضرده مصرنك هر اشنده ترکیه نفوذینه قاراغانده آنگلیه‌نکی قوّتلیره‌کدر. تونس‌ده ترکیه‌نکی ایدی. لکن حاضرده غصب طریقچه فرانسیه تصرفنده طورادر. بوکونگه قدر طرابلس تماما ترکیه‌نك اوز تصرفنده‌در.

طرابلس ایتالیه‌نك قارشیسنده‌در. شول سببدن ایتالیه‌موافق برزمان طوغری کیلسه، طرابلسنی باصوب اوزینه قاراتمقچی بولادر. بو خصوصده اوچ یل مقدم ایتالیه، فرانسیه وآنگلیه آراسنده یاشرن کیگاشلرده یورتلدی. بوکیگاشده مصر ایله فاس اوزلرینه قالووینه ایتالیه یاردم ایتسه، طرابلس ایتالیه‌گه باغشلانمش ایدی.

آنگلیه وفرانسیه‌نك بو مرحمتلری هرمتینه ایتالیه گیرمانیه اتفاقندن چغارغه‌ده وعده قیلدی. هم حاضر چغارغه حاضرلنه‌در.

گیرمانیه بوکا قارشی نی‌قیلورغه کیره‌ك؟ فاس خصوصنده فرانسیه‌نك پلانینی بوزمش ایدی. ایمدی ایتالیه‌نك طرابلس خیالینی‌ده تیز چووالتاچق: بوکونلرده گیرمانیه طرفندن ییرلرینی تماشا قیلوب قارامق اوچون طرابلسکه بر فنی کامیسیه یوللاناچق. ظاهرا بواشده هیچ سیاست فکری یوقدر. بوکامیسیه فقط فنی تفتیشاتده بولناچقدر. لکن حقیقی مقصد باشقه‌در. طرابلسکه کروب مناسبت حاصل ایتکاچ آنده گیرمانیه سودا قیلا باشلایاچقدر. واول ولایتنك ترکیه‌نکی ایکانلگینی قوّتلیه‌چکدر. شول روشچه ایتالیه‌گه بورون طغارغه اورن قالدرمایه‌چقدر. بویلك قیلدقلك گیرمانیه‌نك ترکیه‌گه دوستلغی‌ده قوّتله‌نور ایتالیه‌گه قارشی بیك قاتی انتقام بولاچقدر. ایتالیه‌نك گازیتلری وسیاسی کشیلری بومسئله حقنده بیك خفالانالر. پارلامینت مجلسنك‌ده بوخصوصده سوز قوزغاتلاچق ایمش.

غرض فاسد ایله ایسکی دوستنی طاشلاب آنك دشمانلری ایله دوستلانغان کشی جزاسینی کورمی حالی یوقدر. ترکیه‌نك خاص اوز ولایتی بولغان بر ییرنی غصب قیلمق نیتی ایله ایسکی دوستی گیرمانیه‌نی طاشلاب آنك دشمانلرندن بولغان فرانسیه وآنگلیه ایله دوستلانمقچی بولغان ایتالیه بعینه شول کشیگه اوخشیدر.

طرابلس ولایتنك خلقی بر میلیون قدردر. هر برسی بربر وعرب نسلندن مالکی مذهبنك اهل اسلامدرلر. بو ولایت حقنده یولدزده تیز بر مقاله درج قیلناچقدر.

عربچه (الامّة) جریده‌سینك خبرینه قاراغانده مصرده (حقوق) مکتب عالیسی ایله زراعت، صناعت وهندسه مکتبلرنده اوقی طورغان شاکردلر اتفاق ایله درس اوقودن طوقتامشلر. مصرنك معارف نظارتینك نظاملرندن وبعض معلملرنك ظلم وتدبیرسز-لکلرندن راضی توگللر ایمش.

مصرنك معارف نظارتی بو اشکه بیك قاوشامش. تیز شاکردلرنك عریضه‌لرینی تیکشروب مرادلری بوینچه نظاملر چغارو خصوصنده کیگاشکه کرشمشلر.

چونکه مصرنك مدرسلرنده‌ده معلملرنك‌ده طایاق استعمال قیلنمی ایمش. بازار ومحله خلقی مدرسه‌اشلرینه قاتشودن اویالالر ایمش.

مصر معارف ناظری قزان خلقینك شاکردلرگه قارشی قیلنغان تدبیرلرینی ایشتسه، اول قدر قاوشاماس ایدی. مصرده‌ده طایاق طابلور ایدی. محله خلقی آراسنده مصرده‌ده نادانلری طابلورایدی.

مهدی.

آفریکاده صحرای کبیرده (نبوی) اسملی ییرلرده مهدی لك دعواسینی قیلوچی سنوسی بر ایشان چقمشدر. طریقت سنوسیه صوفیلرندن بیك کوب عسکر جییوب آنگلیه‌نی مصردن قووب چغارو فکری ایله حرکت قیلاچق ایمش. آنگلیه گازیتلری بوواقعه‌دن بر آز قورقالر. آفریکاده بورلر کبی ینه برفتنه چغادر. اسسی قوم صحرالرنده یورورگه طوروغه اویره‌نگان آزتوبیه‌گه قناعتلی اسلام عسکری ایله صوغشو، قدر وحرمتکه اویره‌نگان آنگلیه عسکری اوچون بیك مشکل بولور دیلر.

واقعا بو صوفیلرنك یورتلرینه هجوم قیلو آنگلیه اوچون بیك مشکل بولاچق. چونکه بونلرنك یورتلری خط استواغه بیك یاقن قوملق صحرالرده‌در. بورلر خط استوانك آرغی طرفنك آندن اونوز بیش درجه قدر یراق ایدیلر. شول سببدن اسسیلك آنك بیك قوتلی توگل ایدی.

آفغانستان.

آفغان امیری حبیب الله‌خان تیز مملکتی‌نك الوغ شهرلرنده سیر وسیاحت قیلاچقدر. جلال آباد وغزنه شهرلرینه‌ده باراچقدر. غزنه‌ده

سلطان محمود غزنوی زماننده بولغان دار الفنون اورنینه یا کُفا دار الفنون یعنی اونیڤیرستیت صالنـاچقندن آنكٔ نیگزینه برنچی طاشنی اوزی صالاچق‌در.

بخاری، وخیوه‘ وفاس امیرلری‌ده آفغان امیری روشنده ایسکی زماننده دار العلوم بولوب حاضرده بوگادیلنه (دار العاجزین) حالینه قالغـان مدرسه‌لرینی احیـا قیلوب دار العلوم ایتسه‌لر، گوزل بولور ایدی. لکن بو اشکه چاپانلی جهـلانكٔ ایرك بیرو احتماللری یوقدر.

توركیه.

حج تیمر یولی عربستاننكٔ ایكٔ آرغی اوچی اولان یمن ولایتنه صنعا شهرلرینه صوزلاچق وبغداد تیمر یولی ایله‌ده قوشلاچقدر: بو یول بوینچه کیره‌ك یرلرده شهرلر وآوللر بناقیلناچقدر.

گیرمانیه وایتالیه.

مشهور بیسمارك زمانلرندن بیرلی گیرمانیه، آفستریه وایتالیه آراسنده بر سیاسی اتفـاق بار ایدی‌که (اتفاق مثلث) دیئوب آتالمقده ایدی.

بو اتفاق بزنكٔ روسیه خلافینه دیئوب‌ده گمان قیلنمش ایدی. لکن حقیقتده روسیه خلافینه توگل بلکه گیرمـانیه‌نكٔ فرانسیه‌دن صاقلانمقلغی اوچون ایدی. چونکه (۱۸۷۰) نچی یل صوغشنده مغلوب بولوب ایکی ولایتلری گیرمـانیه تصرفینه کرگانلکدن وبیك کوب صوغش خراجـاتی توله‌دکلرندن فرانسوزلر گیرمانیه‌گه بیك آچولی ایدیلر. نیچك بولسه‌ده آچونی قایتارمق نیتی ایله همان حاضرلنمکده ایدیلر. گیرمانیه بو حالدن قورقوب بیسمارك پولیتیکه‌سی بوینچه آفستریه وایتالیه ایـله اتفـاق قیلدی. فرانسیه بونلردن قورقوب روسیه ایله اتفاق قیلدی

ایمدی بو یللرده ایتالیه بو اتفاقدن چقارغه حاضرلنه‌در. همـان فرانسیه وآنـگلیه ایله دوستانه معامله قیلادر. ماروك خصوصنده ایتالیه وکیلی الجزیره مجلسنده فرانسیه‌نی یاقلامش اوشبو سببلرگه بنـاءً گیرمـانیه گازیتلری ایتالیه‌گه بیك آچولانـالر. بزنكٔ دوستلغمز سایه‌سنده ایتالیه بیك کوب ترقی ایتدی. ایمدی بزنی طاشلامقچی بولادیلر.

ایتالیه.

ایتالیه‌ده نیاپول شهری یاننده «ویزوڤی» اسملی بر اوت طاوی باردر. بو طاونكٔ اورتاسنداغی تیشکدن هر وقت توتون چقوب طورادر. بر نیچه یلده بر مرتبه بو طاو اچندن اوتلی طاشلر، قوملر ده آتلادر. ایکی اوچ مكٔ یل مقدم بونكٔ اچندن لاڤ اسمنده ارگان قورغاشن کبی بر نرسه کوب آغوب (پومپی) شهرنی آکفسزدن کومئوب هلاك ایتمشدر. حاضر بو کونلرده مذکور طاو‘ ینه قوتورا باشلادی. کیچه کیلـگان تیلیگرامغه قاراغانده حاضر ینه اطرافینه اوتلی طاشلر یاودرا باشلامش. صـومماوگوریـدیلگریکو شهرلرندن اهالیلری قاچمقده ایمشلر. ایللی یورت و ۳ کلیسه جیمرلمش. بو شهرلرنكٔ اورامرلرینه یاوغان اوتلی قم بـر صاژیـن قالونلغنده بولمشدر.

گیولوگیـه علماسینكٔ گمانینه قاراغانده بو اوتلر ییر آستنده (اورتاسنده‌غی) جهنمدن کیله‌در.

بو توتون ییر یوزنده بر نیچه یوز مشهور اوت طاولری وجهنم تیشکلری باردر. جهنم دیمك اوت بازی دیمکدر.

مملکت خبرلری.

مشرق قریبی.

مشرق طرفنده ینه بولوتلر کورینه باشلادی: یاپونیه هنوز مانژوریه‌دن عسکرینی کیری قایتارمی، اوزی همـان صوغشقه حاضرلنه. کویمه‌لرینی‌ده آرتدرا. قتای‌ده تیك یاتمی: همان عسکرینی یاڤروپا ترتیبی ایله اصلاح قیلا. تیز قتای مانژوریه‌دن بزنی قوماقچی ایمش دیلر. بو خصوصده یاپونیه‌ده قتایغه یاردم ایته‌ر.

یاپونیه ایله بزنكٔ آرامزنكٔ بوزلووی بیك تیز ممکندر. بورچمزدن باشقه پورتسموت صلحنامه‌سینكٔ (۱۱) نچی ماده‌سی خصوصنده نزاع چغووی بیك احتمالدر. چونکه اول ماده‌ده بزنكٔ دیکز قریننده یاپونیه‌گه بالق طوتارغه اختیار بیرلمشدر. بالق طوتام دیئوب کروب یاپونیه بیرمزنی‌ده طوتماسه یارار ایدی. کوروپاتکین ولینیڤیچ اورنینه قالغان کشیمز گنیرال گرودیکوف مانژوریه‌ده بوری طورغان یاپونلرنی اشپیون دیئوب قورقوب وطنلرینه قایتورغه قوشمش. هـم روسیه کشیلرینه خاتونلرینی وبالا چاغالرینی مانژوریه‌ده قالدرماسقه قوشمش. بو حاللر بیك یاخشیلققه دلالت قیلمیلر.

مانژوریه بزنكٔ فقیرله‌نمش خلقمزغه بیك قیمتکه توشه‌در. آنده‌غی تیمر یولدن یل صاین (۱۲) میلیون ضرر کیله‌در. چونکه اول یولنی (۲۰) مكٔ استراژنیك‌کنه صاقلیدر. بونلرنی آصرامق خزینه‌گه بیك قیمتکه کیله‌در. خاربین (۱۵) میلیونغه توشمش ایدی. «استرانا» اسملی گازیتنكٔ یازووینه قاراغانده مانژوریه‌ده طنچلقنی صاقلامق اوچون بزگه هر وقت آنده (۳۰۰) مكٔ عسکر آسرامق لازم کورینه ایمش. بو قدر عسکرنی تربیه قیلو دائما صوغش قیلوب طورو ایله بر درجه‌ده‌در. (استرانا) یازادر: «معلوممزدرکه اوشبو بدبخت مانژوریه بزگه نی قدر آفتلر کیلووینه سبب بولدی. بزنی آندن قووب چغارولرینی کوتمیچی اوز اختیارمز ایله طاشلاب کیری قایتسه‌ق، نیچك بولور ایکان؟ تیمر یولمزنی قتایغه صاتار ایدك. اول تقدیرده قتای‌ده بزنكٔ ایله دوستلانور ایدی. یاپونیه‌ده شاق قاتار ایدی»

پیتربورغ گازیتی‌ده اوشبو فکرنی قوّتله‌مکچی بولادر. لکن یولدز بو تدبیرنی معقول کورمیدر. چونکه بو حال طاشلاب قاچو حکمنده بولادر. بویله قیلنسه‘ روسیه بوتون عالمگه کولکی بولوب قالاچقدر. باشقه بر تدبیر قیلمالی.

قزانده ۱۹۰۵ نچی سنه ۲۲ نچی اوکتهبرده واقع بولغان یهودیلرنی طالاو واقعه‌سی خصوصنده (۲۱) کشی عیبلی کورنمشدر. بونلردن (۴) کشی زندانغه یابلمشلر ایدی. بو کونلرده بو مسئله‌نكٔ تفتیشی تمام بولمشدر. بو طالاوچیلر جزا نظامنامه‌سینكٔ (۲۶۹) نچی ماده‌سی بوینچه عیبلنمکده‌درلر. بو ماده بوینچه معیوب بولغان کشیلر هر حقوقلرندن توشرلوب بر یلدن اوچ یلغه قدر آریستانت بولورغه اگرده عیبلری بیك قاتی بولسه‘ دورت یلدن سیگز یلغه قدر کاتورگ خدمتنه حکم قیلنالر.

تیلیگراف خبرینه قاراغانده موسکوواده ۱۷ نچی اوکتهبر‘ فرقه‌سی اسمینی (حریت روسیه) اسمینه آلماشتراچق ایمش. ودخی آول خلقینه ییر بیرو خصوصنده هم اشچیلرنكٔ حالنی اصلاح قیلو حقنده پروگرامماسینی کیکٔایتمه‌چك ایمش. بوتون روسیه‌نكٔ سیاسی برلکینی صاقلامق ایـله برابر هر ییر وهر

ملتکه اوز آلدینه اداره قیلنوب طوروغه‌ده رضا بولاچق ایمش.

بیك معقول. کوبدن انصاف ایته‌رگه کیره‌ك ایدی. بو فکرلرنی صایلاوده آستده قالغاچ‌قنه خاطرگه آلماسقه کیره‌ك ایدی.

لکن ایمدی حریت اهالی فرقه‌سی ایله آیرما بیك آز مسئله‌ده قالادر. (حریت‌اهالی) طائفه‌سی دوماغه چلین صایلاو برگنه قاتلی بولسون دیلر. (حریت روسیه) ایکی قاتلی بولسون‌دی. دوما چلینلری آراسینه هیچ بر چلینلری کره آلماسه، بو پارتیه اسمینی (حریت‌اهالی ٔروسیه) اسمینه آلماشتروب کوزدن غایب بولاچقدر. چونکه اول تقدیرده (حریت اهالی) پارتیه‌سینك عینی بولوب قالاچقدر.

بو پارتیه‌نك مثلی بزنك اهل اسلام آراسنده‌ده باردر. اصول جدیده‌نی قبول ایتمیمز، لکن ایسکیچه بولسه‌ده، نظام وترتیب ایله اوقفایلق وآساتلق ایله اوقونورغه طرشامز دیوچیلر بونلرنك امثالیدرلر.

روسیه‌دن آمیریکاگه تیمر یول.

آمیریکانك بر شرکتی روسیه اچندن ایرکوتسك شهرندن طوغری آمیریکانك (آلاسکه) قطعه‌سینه قدر تیمر یول اشله‌مکچی بولادر. بو یول روسیه ایله آلاسکه آراسنداغی دیکزنك آستندن یعنی بیرینگوف بوغازندن اوتوز چاقرم قدر بیرنی تونیل ایله اوته‌چکدر. تونیل دیمك بیر آستندن قازلوب اشله‌نگان یول دیمکدر. بو یول یاکوتسك، ویوقارغی کولیمسك شهرلرندن کیچه‌چکدر.

روسیه اچنده بو تیمر یولنك اوزنلغی بیش‌مك چاقرم قدر بولاچقدر. خراجاتی (٤٧٠) میلیون صوم مقدارینه توشه‌چکدر. یول ئه‌یله‌نه‌سندن هر طرفدن (۱۲) چاقرم قدر بیر، شرکت تصرفینه بیرله‌چکدر. بو بیرلرده آمیریکانلر فابریکا وزاوودلر قورورغه اختیارلی بولاچقلردر. بونك مقابلنه شرکت روسیه‌اچندن مهاجرلرینی بیك آرزان بها ایله یورتونی وعده قیلادر. بوندن باشقه‌بو شرکت تیمر بولغه‌یاقن بولغان طاولرده بیرخزینه‌لری قازورغه، اورمانلرده آغاچلر کیسه‌رگه، شول تیره‌ده‌گی ایدل ویلغالرده پاراخودلر یورتورگه مخصوص عهد نامه‌لر ایله ایرکلی بولاچقدر. لکن آمیریکادن کشی کوچروب آول وشهرلر صالورغه رخصت بیرله‌چك توگلدر. اجاره‌نك وعده‌سی (۹۰) یل فرض قیلنادر. بو مسئله خصوصنده کیکاش قیلو تیمر یول اشلرینی قاری طورغان دیپارتامینت‌نك دیریکتوری (فون شافگائوزین) جنابلری ریاستنده بر کامیسیه‌گه پادشاه حضرتلرینك امری ایله طابشرلمشدر.

بو یول بیك الوغ بر قارماق بولماسه یارار ایدی. هرنه‌ایسه، سیبیریه اهالیسی اوچون بو اش بیك‌کوب فائده کیتره‌چکدر. دنیا یاراتلغاندن برلی‌جانسز حالده بولغان سیبیریه‌نك اورمان وصازلقلری ترلوب حیاتقه کیله‌چکدر. بنی آدم اوچون سیبیریه صحرالری یاڭغا برعالم بولاچقدر. آخری خیرلی بولسون.

اسلام عالمندن.

ترکیه‌نك فیلیپپین جزیره‌سنده‌گی کونسولی اول جزیره‌ده یاپونیلر ایله اختلاط قیلدیغندن یاپونچه بیك مکمل اویره‌نمش ایکان. حاضرده شول کشی اسلام دینینی مدح قیلوب یاپون تلنده بر کتاب چغارمش. بو کتاب یاپونیه‌ده بیك طارالمقده ایمش.

هندستانده دهلی شهر علماسندن مولوی رحیم‌الدین افندی انگلیزچه بر کتاب چغاروب یاپونیه‌ده نشر قیلمشدر. بوکتابده اسلام دینینك اخلاق وفلسفه جهتلری بیك فصیح عباره‌لر ایله تفصیل قیلنمشدر. یاپونیه علماسینك کوبسی انگلیزچه بله‌در.

(عالم اسلام) جریده‌سینك خبرینه قاراغانده اسلام دینینه کرو یاپونیه‌ده بیك شائع بولوب بارا ایمش:

کوب‌بیرنك اهل‌اسلامی یاپونیه اهالیسینی اون یلدن بیرلی مسلمان بولورغه یوراب قویمشلر ایدی. یوراغانلری یوش کیلسه نی عجب؟

صامار. صامار شهری‌مسلمانلری بوتون‌ولایت فقرای‌اسلامیه‌سینه‌اعانه‌ویاردم قیلمق مقصودی ایله صامار شهرنده بر جمعیت خیریه آچمق فکرنده درلر. نظامنامه‌سینی ترتیب قیلو ۲۰ کشیدن مرکب بر کامیسیه‌گه‌طابشرلمشدر.

— اوتکان سنه وزیرلر کومیتیتینه هر طائفه‌دن بیرلگان عریضه‌لرنك دین اشلرینه تعلقلی مسئله‌لری شورای دولت چلینلرندن مشهور چیریوانسکی ایله مخصوص بر کامیسیه‌گه بیرلمش ایدی. اهل اسلامغه تعلقلی مسئله‌ده چیریوانسکی بیك الوغ بر پروئکت (لایحه) حاضرله‌مشدر بولایحه‌ده چیریوانسکی آلتی میلیون قرغزلرنك مسلمانلقلرینی حکومت طرفندن تصدیق قیلماونی معقول کوره‌در. چونکه آنك فکرنچه قرغزلر ایسکی زمانلرده‌شامانی مذهبنده مجوسی ایمشلر. قازان نوغای‌وسارت‌ترکیلری ایله قاتشو سببلی اسلامیتنی صوڭندن‌غنه قبول ایتمش‌ایمشلر. بومسئله بوتون روسیه اهل اسلامینی آچوغه کیتردی. قرغزلر بوخصوصده گراف‌ویتتی‌گه اعتراض وپروتیست‌ایله تیلیگرام‌ده بیردیلر. بودلیلگه قاراغانده روسلرنك نصارا بولولرینی ده تصدیق قیلماسقه کیره‌ك بولادر. چونکه طوغزیوز یل مقدم آنلرده بیك یامان مجوسی ایدیلر. هرنه ایسه، بواش بولاچق بر اش توگلدر. لکن بوقدر فتنه زماننده وحریت دینیه اعلان قیلنغان زمانده مذاکره قیلنمقلغی بیوروکراتیه اوچون بیك اویاتدر.

بوفکری چیریوانسکی‌نك اوزینك تعصبینی ومنطق سز لغینی غنه آڭلاتادر.

چیریوانسکی‌نك دورت سنه مقدم نشر قیلدیغی ایکی جلدلی (عالم اسلام) اسملی کتابنده اوزینك کم ایکانینی مسلمانلرغه آڭلاتمش ایدی. چونکه اول کتابنده روسیه اهل اسلامینه بیك کوب افترالر قیلمش ایدی. مذکور کتابنده اهل اسلام ودین اسلام خصوصنده معلوماتی آزلغی‌ده بیك آچق ظاهر بولمش ایدی.

چیریوانسکی اهل اسلامنك علماسی وخانونلاری خصوصنده ده حکومتکه تورلی کیکاشلر بیره‌در. اهل اسلامنك امور دینیه‌لری شریعت غرا طرفندن تفصیلا تعیین قیلنمشدر. آنك کیکاشینه هیچ احتیاج قالمامشدر. اگرده زمانه‌گه تطبیق، اهل اسلام اوچون بعض اموردە اصلاحات کیره کلی کورنسه، آنی چیریوانسکیدن صوراماسلر. اوز آرا اجماع واتفاق ایله قرار بیرورلر.

چیریوانسکینك اهل اسلامغه ضررلی بولغان فکرلرینی حکومت ده قبول ایتمس، مسلمانلرده اصلا قبول ایتو احتماللری یوقدر.

دنیا اشلرینه آرتق اهمیت بیرمه سه‌لرده مسلمانلرنك امور دینیه‌ده حمیت وغیرتلری بیك کاملدر.

فتنه دن یراق طوروتی استی طورغان خلقنی قوتورتماسقه تییشلیدر.

هیچ برفتنه موگزلی کشیلردن گنه

چقمیدر. جبر کورگان وقوتورتلغان خلقلردن چقادر.

الله تعالی اهل اسلامنی اوزی حمایه قیلسون.

❧ مانژوریه ده روسیه مسلمانلرینك اجتهادی سایه سنده ایکی مسجد بنا قیلنوب امامل تعیین قیلندی.

❧ اوفا شهرنده مسلمانلر اوّلده یکشنبه کون دکانلرینی یابماغه مجبور ایدیلر. اوشبو کونلرده رخصت رسمیه ایله یکشنبه کون سودا قیلوب دکانلرینی جمعه کون یابماغه باشلامشلر. بو خصوصده نزاعلری سینات محکمه سینه قدر طارتلمش ایکان. سیناتده مسلمانلر فائده سینه حکم قیلنمش.

اداره‌گه خطلر.

بر یاکّغا محرردن:

محرر افندی، شعر یازمق اوچون اوّل مین بیك فصاحت کیره‌ك دیوب بله ایدم. هم هر بر شعر بر سوزنی تکراردن عبارت دیوب بلمیدر ایدم. ایمدی بو سنه تورلی جریده‌لرده بیك کوب شعرلر اوقودم. هر برسینك مضمون، عباره ومآلینی بردی طابدم. اوقی طورغاچ اوزم‌ده شاعر بولوب کیتکانمن. برنچی شعرمنی جریده‌کزگه درج قیلسه‌کز، دخی کوب یازار ایدم:

آرتقه قالدق، آستده قالدق *
حریت زماننده یوقومزدن اویانیق *
نی‌عجب بزده نفاق کوب اتفاق هیچ یوق *
معقول بولماسمی زمانمزنك قدرینی بلوب طرشساق *

اوّلگی مصراعمز، آزغنه قسقاراق صوکّغیسی بر آز اوزو نراق بولدی. آنیسنی اوزکز عفو ایته‌رسز. یوقسه هر بر مصراعنك آخرغی حرفلری قافدر. مضمونی ایسه، کوب شاعر بلا اختلاف اتفاق قیلدقلری مسئله‌در.

ودخی معلوم اوله که شاعرلکدن باشقه ینه (سترعیوب) اسملی گازیت چقارغه‌ده هوسلنوب طورامن. چونکه یولدزنی‌ده باشقه‌لرینی‌ده همان اوقیمن. نیلر یازلاچغنی ایمدی‌تمام بلدم: دوما، صایلاو، آراتیره پارتیه، حریت، آریست، ژیتتی، بیوروکراتیه، آیغه بر پیدا گوگیکه، چیتدن کیلگان خطلر طولماغانینه اوزمنك شعرم والسلام.

بونلردن باشقه حاضرده رضا قاضی‌نك ترجمانك صوراغان سؤاللرینه وهم مفتینك امتحان خصوصنده‌غی سیرکوله‌رینه هر ملا وهر شاکرد بر جواب یازا ایمش. حاضرگی گازیتلر آنلرنی بیك صایلاب درج قیلالر ایمش. مین صایلاب طورمام‌نی یازسه‌لرده، درج قیلورمن.

گرچه روس گازیتلرینی اوزم مطالعه قیلا آلماسه‌مده، آولمزده روسچه بلوچی صالداتلر کوبدر.

گرچه ترکی وعربی گازیتلرنی آکّلاماسه‌مده، آولمزده شاکردلرده باردر.

لکن بر اوکّغایسز مسئله بار: گازیتمنك نی‌بیان قیلورغه‌ده بلمیمن: یاکّغالرنیمی، ایسکیلرنیمی قوّتله‌مه‌لی؟ چونکه قایسنی اختیار قیلسه‌م، آلوچی کوبره‌ك بولاچغنی بله آلمیمن.

هرنه ایسه اللهغه طابشردم. بو خصوصده هم شعرم حقنده یولدزده بر جوابکزنی منتظرمن. تیمر بای.

یولدز.

واقعا شاعرلرمز کوبه‌یدی. آرالرنده بیك بلیغ وفصیحلری‌ده واردر. لکن تیمر بای آغای‌سز شعرده فصاحتسزلرینه تقلید قیلمش ایکانسز. غفوری، دوماوی واوقماسی کبیلرینه تقلیدو تنظیر قیلمالی ایدکز.

گازیت چقارو طوغرسنده بر آز صبر ایتسه‌کز معقول بولور. چونکه عالمگه کولکی بولوب بیك اویاتقه قالمق احتمالکز بار. صناب طور، اگرده باشقه شهرلرده‌سینك کبیلر چقارغان گازیتلر دوام وترقی ایته آلسه‌لر، تمکل ایله سزده آولده بولسه‌ده چقارا باشلارسز.

اوز شعرکزگه اشانماکز شعرکز بیك طوپاسدر.

ملالرنك مکتب، مدرسه وامتحان پروگراملرینه‌ده قزقما، چونکه آنلرنك صایلانغانلرینی‌ده صایلاب طوروچیلر بولور.

دیداکتیکه‌دن خبری بولماغان کشیلر ترتیب قیلغان درس پروگراملرینك کوبسی خطا بولمق احتمالی بار. بونك اوچون الوغ بر جمعیت لازمدر.

شاگردلر حقنده.

مدرسهٔ محمدیه‌دن چققان شاگردلر حقنده گازیتلرده یازلغان سوزلر بیك مبالغه‌لیدرلر.

بو یازولرنی اوقوغاچ سوزگه اشانوچی قارئلر یاتقان اورنلرنده اصول جدید فتنه‌سی دیو قونلری چقدی میچ باشنده‌غی قارچقلر آخر زمان دیوب توبه‌ن یغلوب توشدیلر، گازیت اوقوغان ملالرده بالالرمز هلاك وخراب بولدی دیوب قزانغه کیلوب بوشقه مشقت چیگوب کیتدیلر. شولای بولسه‌ده بو شاگردلر حقنده حال آچیق معلوم بولمادی.

مین اوزم اصلاح طرفداری‌من. لکن اصلاح مدرسه‌دن شاگردلر طاراتو ایله بولاچغینه اشانمیمن. تیبننی کورگاچ‌ده ایسکی مالاخاینی اوتقه یاغوب یبه‌رسه‌ك یالان باش قالوب باشمزنی طوکّدرو احتمالمز بار. بزم بورنلرغه معرفت ایسی کردی. چدی آلمی شاشه باشلادق. خلق اوقیده اشلی. بز علمنی سویله‌ودن عبارت دیوب بلمز. اوگز بوله‌م دیوب باقه نی قدر کوچلنسه‌ده، آخرنده اوزی شارتلاب هلاك بولمش‌در. مدنیت، انسانیت کبی سوزلرنی بیك کوب ذکر ایته‌مز. اش اشلگانده اویناب کشی‌گه اییه‌روبکنه قیلامز. شاگردلردن: عصمت بن عصام.

یولدز.

شاکردلرنك بو قدر چووالونده البته بر سر باردر. سببز بو قدر اوکّغایسزلقلرنی تحمل قیلماسلر ایدی.

مدرسهٔ محمدیه هرنه قدر بر درجه اصلاح قیلنمش ایسه‌ده، آنك تصرفنده ودرس پروگراملرنك برتورلی تعصب وعناد اثری دوام ایتدیکی اوّلدن بیرلی ظاهر ایدی. لکن بو کیمچیلك‌که کملر سبب بولغانی معلوم توگل ایدی.

اصلاح اسمنی کوته‌رسه‌ده، تعلیم قرآت، عربیات، ومنطق درسلری یاورو پا مکتبلرنچه تمام اصلاح ایدلمه‌دکی آقچه آزلغندن یاکه اقتدارسزلقدن توگل، بلکه مجرد برنیچه (نحن) ضمیرینك مرجع مقتضاسی ایدی. امیددر که بو مرجعلر اتفاق ایله اصلاح دروس خصوصنده همتلرینی آرتدرورلر. بولغان موانعنی‌ده تدبیر ایله ازاله ایدرلر.

تورلی سوزلر.

آثار عتیقه.

آفغانستانده «زاما» قریه‌سنده بر یول اشلنگانده ایسکی آقچه‌لر خزینه‌سی طابلمش. بو آقچه‌لر آلتون، کموشدن ضرب قیلنمشلر. یازولری اسلام حرفلریدر. افغان حکومتی خزینه‌نك طابلغان بیرینی قازو اوچون کیره‌ك قدر اشچیلر یبه‌رمشدر.

گازیتلردن.

قزانده بوسنه ۱۷ صفرلی پارتیه طرفندن چغارلمقده اولان (اوبنوۋلینیه) گازیتنده مذکور پارتیه‌نڭ کومیتیت اعضالرندن دۋورانلر رئیسی باراتینسکی یازادر:

« مسلمانلر برله‌شه‌لر ، برله‌شودن مقصودلری بر پارتیه‌نی یاقلاو اوچون توگل، بلکه اوز ملتلرینی روسلردن آیرو اوچون . آنلرنڭ آراسنده اوّلده اتفاق یوق ایدی. آرالرنده اوزلرینڭ حقلرینی صاقلاو خصوصنده طرشوچیلری بار ایدی، بز آلارغه یاردم ایتوفکرنده ایدك. آنلر ایله دوستلانو فکرنده ایدك. آنلر حاضرده بر اتفاق ایله اش قیلوب بزنڭ وطنمزنڭ حکملرینه تأثیر ایتمکچی بولالر. باشقه ملتلرنڭ اتفاق ایله اش قیلولری بز روسلر اوچون هیچ فائده‌لی توگلدر. ۱۷ اوکتهبر فرقه‌لرینڭ فکرینه مسلمانلرنڭ بو حرکتلری بیك خلافدر.

بزنڭ فرقه‌مز مملکتنڭ هرکم تیگز بولووینی وهر اشده حریتنی تلسه‌ده، ملتلرنڭ توزلگه آیرلووینه راضی توگلدر.

عارلك توگلمی که قزان اویزدنده روسلر مسلمانلردن کوبره‌ك بولدقلری حالده صایلاوچیلقغه هیچ برروس کره آلمادی. نق اتفاقلری سایه‌سنده هر بر صایلاوچی اهل اسلامدن بولدی.

روسیه‌ده ملتلرنڭ اوز باشلرینه آیرلوب اتفاقلاشووینه هیچ رضا بولورغه یارامی. روسلرغه باشقه ملتلر حقنده مینم فکرم شولدر.»

یولدز.

۱۷ صفرلی فرقه‌نڭ مسلمانلر حقنده بولغان فکرلری اوشبو مقاله‌ده بیك آیرم آچق کورینه‌در. آنلر مسلمانلرغه هر تورلی حریتنی بیرمکچیلر، لکن اهل اسلام آیرم بر قوم بولوب طورغان کوینچه توگل، بلکه روسلر برله تمام قاتشوب برله‌شکاندن صوڭ. آنلر مسلمانلرنڭ مسلمان کوینچه مملکت اشلرینه قاتشووینه ده عارله‌نه‌لر. روسلانمیچی طوروب بو پارتیه روسیه‌ده روسلردن باشقه خلقنڭ راحت طوروینه اشکه قاتشووینه راضی توگلدر.

قزان اویزدنده صایلاوچیلرنڭ مسلماندن بولووینه عارله‌نه‌لر. مسلمان روسیه‌نڭ آلتیدن بر اولشیدر. دوماده اهل اسلامدن اقل (۸۰) چلین هر وقت بولورغه تییشلیدر. صایلاوچینڭ قزان اویازنڭ (۱۱) کشینڭ مسلمان بولووی ایله دوماغه مسلمان چلینلرنی (۸۰) گه طوترو هیچ ممکن توگلدر. حال بوکه باراتینسکی آنی ده کونلیدر.

روسیه‌نڭ مملکت اشلرینه مسلمانلر تیك قاتشماسونلر ، نصیب بولسه قاتشورمز. چونکه روسیه هر برمزگه اورتاقدر. اورتاق مالغه هر شریك حصه‌سی مقدارنچه قاتشمق تییشلیدر. مسلمانلر روسیه‌نڭ توب خلقلریدر. هیچ برسی کیلمشه‌ك توگلدر. روسیه‌نڭ یارتیسندن کوبره‌ك ییرنده مسلمانلر روسلردن الگره‌ك وطن طوتمشلردر. بزنی قووا آلماسسز. پادشاه نظام اشلرینه جمیع اهالیسنڭ قاتشووینی تلیدر. نظام وحکومت اشلرینه قاتشو روسلرغه‌غنه یا که پراوسلاۋنیلرغه‌غنه مخصوص توگلدر. مسلمانلر اتفاقده طاغی‌ده غیرت وهمت کورسه‌تورلر ایدی. لکن آنلرنڭ خبردار علما وعقلاسینه عقللی باشلی نادانلر ممانعت ایته‌لر. لکن امیددر که تیز اهل افکار فکرسز جاهل مرکلبرنی جیکه چکلردر. چونکه هر وقت نادانلرنڭ خطاسی اوستکه چغا باراچقدر. پچه‌ن بازارنده (۱۷) نچی اوکته‌بر پارتیه‌سی اهل اسلام اوچون فائده‌لی دییوچیلر باراتینسکی‌نڭ بو خطینی اوقوب عبرتله‌نسونلر، یولدزنڭ جوابنی‌ده اوقومی قالدرماسونلر.

سؤال و جواب.

— حاضر زمانمزده یاشلر ایله قارتلر آراسنده بیك قاتی اختلاف چقدی.

قارتلرنڭ قارشیلغنده شبهه‌م یوقدر. یاشلرنڭ‌ده بعضلرنده افراطلق یوق میکان دییوب گمان قیلامن. بو طوغریده سزنڭ فکرگز نیچك؟

— البته یاشلرنڭ معلوماتلیلرینڭ فکری عقل وشریعتکه موافق اوله‌رق افراطدن خالی ایسه‌ده، معلوماتسزلرینڭ افراط قیلولری بیك احتمال وطبیعی بر حالدر.

— اویله ایسه، قارتلرغه تفریطلرینی ومعلوماتسز یاشلرگه افراطلرینی آڭلاتمق ممکن بولماس‌می ایکان؟

— یوق، حاضر ممکن بولماس.

— قای وقت ممکن بولور؟

— قارتلر مدرسه‌لری چووالغاچ، یاشلر آزراق الوغلانغاچ، یاڭغا یاشلر اوزلرینی سوگه باشلاغاچ حقیقتنی هر برسی آڭلارلر. هر نرسه‌نڭ بر وقت وزمانی باردر. زمان اوزی‌ده بو حقیقتنی وقتی بیتکاچ‌گنه آڭلاب آچولانا باشلیدر.

طب وصحت.

صاف صو.

صاف صونی هیچ بر نرسه قاتشتروب بوزمیچه قوری اوزینی گنه اچو، انسان اوچون بیك فائده‌لی ایمش. آنگلیه‌ده دوکتور (ر.)نڭ تجربه‌سینه قاراغاننچه نیرۋنی (وعصبی) آورولرنڭ کوبسی‌می کیبودن وتننڭ صوغه احتیاجندن پیدا بولا ایمش. لکن بو صونی بیك وقتی ایله بیك صاف روشده اچه‌رگه کیره‌ك. یوقسه، کوتلگان فائده‌سی بوله‌ی فالا ایمش. مثلا آش وایکمك ایله قاتشتروب اچودن هم چای، شولپا ایتوب اچودن سلامتلك اوچون آرتق فائده یوقدر. ایڭ فائده‌لیسی ایرته طورغاچ‌ده آچ قارندن هم یوقوغه یاتور آلدندن هیچ طعام ذاتی قاشتریچی اچودر. هم آشدن ایکی ساعت‌الك یا ایکی ساعت صوڭ اچودر. اوشبو روشده صاف صو استعمال قیلو باش آورووینی‌ده بتره ایمش، آش قازانینی‌ده توزه‌ته‌در. تننده‌قان اچنده قویروب یورگان هر بر ضررلی ماده‌لرنی‌ده قوواادر. کوب آورولرقان قویرغاندن بولادر. صاف صونی وقتینی صاقلاب اچو قاننی صییقلاب یورووینه بیك کوب یاردم قیلادر. آش آراسنده اچلگان صو ذاتی قانغه کوب کیتمیچی تشریحی بو سبب بوینچه اوز یولی ایله تیز طشقه چغارتلا ایمش.

اعلان.

بر سوداگیرگه آیینه (۱۵) صوملق بر قاتیر کیره‌ك. بازارغه بیك یراق بولماوی، آت وصییر آسرارغه اورنلر بولووی شرطدر. پچه‌ن بازارنده صلاح الدین مقصودف دکانینه مراجعت ایتمه‌لی.

محرر وناشری:
احمد هادی مقصودی.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова, Казань, Пассажъ. Редакторъ-издатель Ахмедъ-Гадій Низамовичъ Максудовъ.